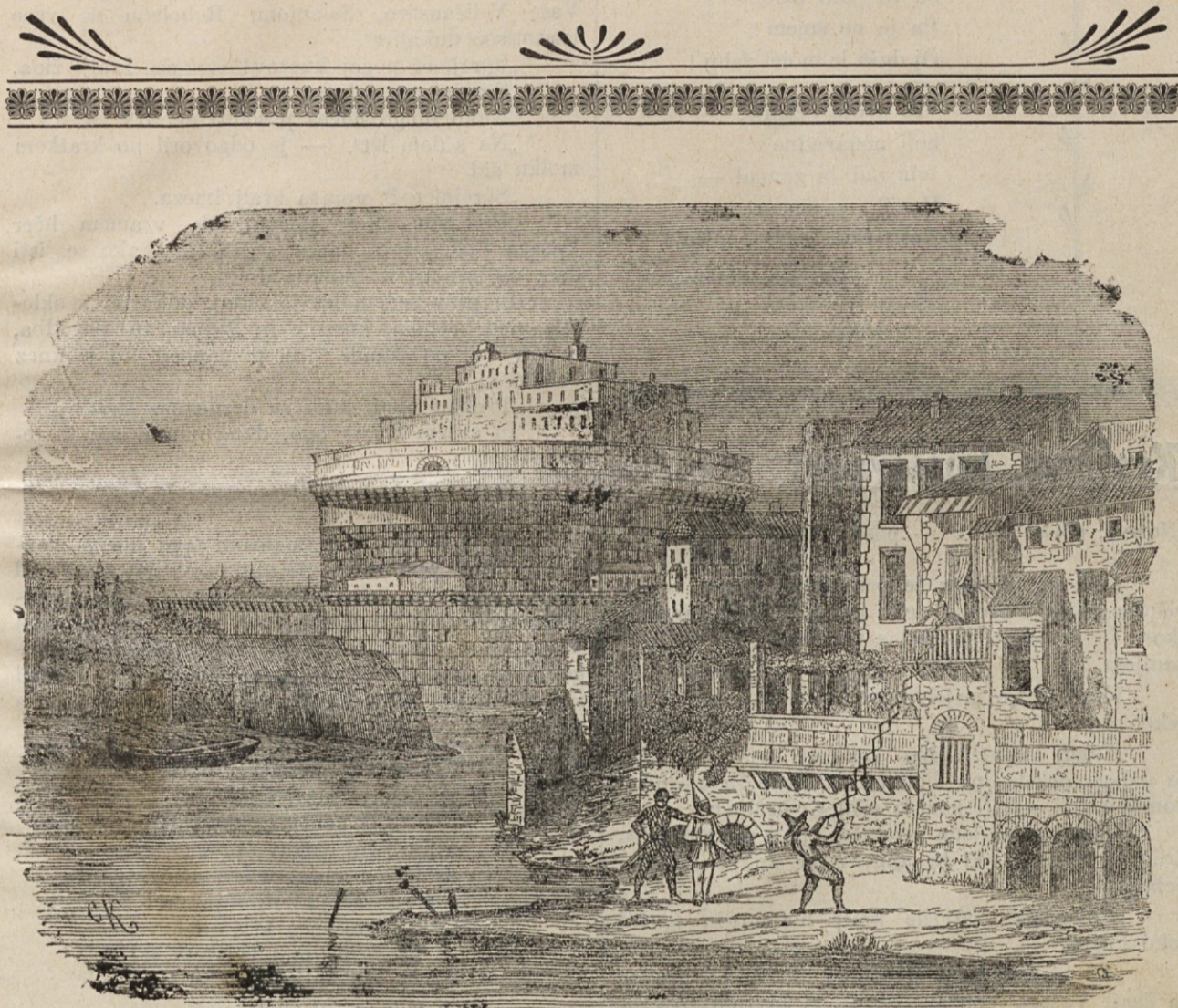

DRUŽINSKI PRIJATELJ

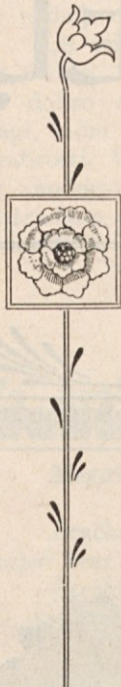
POUČNO-ZABAVNA ILUSTRIRANA PRILOGA „ZARJE“.

— Izhaja vsako drugo soboto —

Grad St. Angelo v Rimu.

Čudna pesem.

Vse svoje srce
bi zлил v to pesem
pa ga nesmem
ko dobro vem:
srce le molči, tuguj!

Vso svojo dušo
rad bi položil
na to polo belo. —
Pa je ne smem!
Oj duša le molči žaluj!

Vse svoje teženje,
boli nenavadne
tebi rad bi zaupal —
Pa jih ne smem!
Notranjost molči, miruj!

Fr. Ks. Steržaj.

Kraljeva hvaležnost.

(Novela, spisal G. A. — poslovenil Starogorski.)

Dasi je bil knez že pripravljen na te besede vendar ga je navdala neka groza. Uničen, ranjen, skoro brez zavesti je stal s povešeno glavo pred kraljem.

Kralj ga je prijel za roko in mu jo stisnil rekoč:

„Dragi knez! Vidim velikost žrtve, ki vam jo nalaga dežela, pa bodite si svesti hvaležnosti domovine in naklonjenosti svojega kralja!“

Knez ga pogleda proseče: „Ali ni nobenega drugega sredstva, ki bi zagotovilo mir kralju in deželi?“

„Nobenega“, odvrne kralj hladno in spusti roko kneza.

„Ali ni nobenega zlahtnika, ki bi bil vreden te časti Vašega Veličanstva in ki bi tudi to čast sprejel z veseljem?“

„Ako bi našel moža, ki bi bil vreden tega zaupanja, kakor vi knez, bi vas ne mučil“, odvrne kralj hladno.

„Oprostite Veličanstvo“, de knez in se prikloni. „Salamona Reboledo sem že videl večkrat in poznam njegovo neusmiljenost, vendar upam, da se da pregovoriti ter bo služil svojemu kralju na drug način.“

Kralj je prekoračil dvorano in zaklical:

„Salamon Reboledo naj vstopi!“

Kmalu nato se je prikazala, suha, moška postava. Čelo in oči so bile, kakor kakega mladeniča, usta sveža in rdeča; glava je pa bila gola, brez las. Kakor kip mladosti in starosti — je stal Reboledo pred kraljem in knezom.

„Žid“, je rekel kralj, „povej svoje zahteve pred kraljem in knezom.“

Žid je ponovil, kar je že povedal kralj.

„Veličanstvo“, je rekel knez za hip, „zavežem se pred Bogom, da vzamem hčer Vašega Veličanstva, ako med tem časom, katerega naj določi Vaše Veličanstvo, Salamonu Reboledu ne vrne tristotisoč ducatov.“

„Sprejmeš pogoj knezov?“ vpraša kralj žida.

„Sprejmem“, odvrne ta.

„Kako dolgo hočeš posoditi svoto?“

„Na sedem let“, — je odgovoril po kratkem molku žid.

„Sprejmete?“ vpraša kralj kneza.

„Prisegam pred Bogom, da vzamem hčer Vašega Veličanstva danes sedem let, ako se isti dan, ob isti uri ne povrne dolg“,

In prav sedem let je sedaj, odkar se je sklenila med kraljem, knezom in židom ta pogodba, in isti dan po sedmih letih je napočil, ko je knez vzklilnil:

„Proklet bodi, kdor se drzne nas ločiti.“

In sedem let je bilo, dan in ura, ko je rekel Aleš:

„Zapojem Vam ganljivo pesem o dobrem knezu Robidi.“

Ni se sicer tikala ta pesem tega kneza, vendar je knez prebledel. Še kot otrok je slišal od svoje matere to žalostinko nekega svojega prednika, kojemu je tudi bil dan ukaz od svojega kralja, da se mora ločiti od svoje ljubljene soproge ter se oženiti s princezino. Ves svet je poznal legendo kneza Robide. In deček je ubral strune milobno in čarobno zapel:

Kot strela z jasnega neba
je zažarel kraljev ukaz:

„Ko zajde solnce dvakrat dva
želim tvoj videti obraz:

dotlej pa knez, izderi meč,
soprogo svojo z njim predri!

Če ni tvoj meč krvi rdeč —
če ni — pa moj izdajnik si!

Kraljičina zaljubljena

je v tebe dneve in noči —
ko ženska bo umorjena

s teboj se ona poroči! — —

Zaman je dobri knez bledel,
v dejanje silil se zaman —

velel je kralj in se zaklel
in prošnji vsaki bil strašan.

„Umreti moraš, predno soj
zasvita“, knez soprogi de,
kneginja vzklilne: „Dragi moj,

oj, smrt ne vzbuja mi groze,
srce žaluje za otrokom le,
ki potrebuje me močno,
prinesi mi ga enkrat še,
da ga poljubim še v slovo!
„Nikoli več v življenu, tem,
kneginja!“ reče knez — „jaz sem...”

Pri tem mestu je knez še huje obledel. — Vzdignil je k sebi Lavrencijo in rekel pevcu:

„Molči otrok! Ali ne vidiš, da plaka moje dete? Vzemij to in odrini od tod!

Pomolil mu je mošnjo zlata.

„Ti ga podiš“, je rekla Lavrencija, „da umre gladu med zidovjem kakega gradu, kojega posestnik ni tako dober, kakor ti? — Obdrži ga, ljubi oče! Saj si rekel večkrat, da rejenček prinaša srečo“.

„Ali ga hočeš za svojega strežnika?“ je vprašal knez in poljubil hčerko.

„Kako lep bo moj strežnik“, je vzkliknil otrok in prijel Aleša za roko ter ga odvedel, da dobi službeno obleko.

Ko sta bila knez in kneginja sama, je pokleknila ona pred njega. Nji je bilo površno znana stvar med kraljem in Reboledom. Ko pa je videla knezovo žalostno obličje je uganila njegovo skrivnost. Po strunah dečkove gitare in njegove pesmi pa je bila jasna vsa stvar.

„Če zapove kralj, da moram umreti“, je rekla kleče kneginja, „in če ti moja smrt odpre srečo in čast, ljubi moj soprog, umrem z veseljem, kakor je to storila žena tvojega prednika“.

Knez je žalosten objel svojo soprogo, hotel ji je odgovoriti, a v tem mu služabnik javi starca, poslanega od kralja, ki hoče govoriti z njim. Temen oblak je zakril mesec in v tem hipu je nekaj težkega leglo na kneževe prsi. Prosil je soprogo, da ga pusti samega in ukazal, naj kraljev poslanec vstopi.

Velik, suh mož, v dolgi rjavi obleki in s turbanom na glavi je vstopil. Bil je žid Salamon Reboledo. Nekaj hipov potem je sledil grozovit, strašen boj za življenje kneginje.

„Sedem let je minulo“, je rekel žid. „Zahtevam tristoisoč ducatov, katere sem posodil kralju v Vašem milostivem imenu“.

„Salamon, znano ti je, da sem tebi in tvojim pred leti zastavil grad svojih prednikov, svoje in kneginje lepotiche, da sem mogel vzdrževati vojsko za domovino in kralja. Kje naj vzamem sedaj toliko svoto?“

„Prišel sem, da zahtevam na mestu povrnitev svote ali pa izvršitev Vaše obljube“.

„Si li blazen žid?“ je del zamolklo knez, „ali mi od strani kralja prinašaš tako osodo, kakor jo je okusil moj prednik, ki je moral svojo soprogo zadaviti z lastno roko?“

„Prihajam v kraljevem imenu“ je odvrnil mirno žid, „da povem Vaši milosti, da umorite

kneginjo z lastno roko, ali pa jo prodate za vedno kot sužnjo!“

Knez je planil pokonci.

„Salamon ti si blazen!“

In jezno motreč Žida je vzkliknil:

„Popolnoma blazen mora biti človek, ki zahteva od soproga, naj svojo ženo, katero ljubi, mater svojega otroka, umori! Ali nimaš čuta, ne srca? — Ali nisi ljubil nikdar nobene ženske? — Nisi li bil nikdar ljubljen od žene, od otroka?“

Pa žid ni bil blazen. Tudi on je imel, kakor knez, čut in srce. — Tudi njemu so nekega dne oropali kraljevi vojaki ljubečo ženo, mater njegovih dveh otrok in vse tri razsekali pred njegovimi očmi. Žalost je obdala kakor žezezen oklep njegovo srce: ni ga ganila obupanost ubogega kneza. Mrko je poslušal njegove tožbe in ga spominjal na obljubo sedmih let. Slovečemu vojskovodji, najzvestejšemu podložniku kraljevemu, vrlemu, žlahtnemu knezu Robidi je kralj Henrik IV. pripravil za njegove zasluge plačilo obupa. Za plačilo, na dvajsetih bojišjih prelivah kri za svojega kralja, mora umoriti ljubečo soprogo, ali je prodati! Žid je ljubil — dal bo leto dni odloga . . .

„Salamon, daj mi odloga za leto dni?“

„Ne“, odvrne kratko žid.

„Ne! To je preveč, samo šest mesecev, moj dobri Salamon!“

„Ne!“

„Tri mesece!“ je vzkliknil grenko knez.

„Ne!“ odvrne trpko žid.

„Štirinajst dni, nič več kakor štirinajst dni!“

„Ne!“

„En teden. Le toliko časa, da poprosim kralja za življenje moje soproge“.

„Nobenega dneva, nobene ure!“

Žid je stal pred njim, kakor mrzel neobčutljiv kamen. Črne misli se polaste nesrečnega kneza. Po hipu obupnega molka je dvignil glavo in divje pogledal mučitelja. Nato ga je zgrabil za vrat in zavpil:

„In če te zadavim?“

Toda Salamon je bil pripravljen tudi na to, ter je za svojega dediča postavil sorodnika pl. Ferdinanda Gomec, poveljnika Kalatrave, ki je stal s svojimi vojaki pred vratmi gradu.

„Poberi se grozovitnež!“ je zagrmel knez in pahnil Salamona od sebe. „Odstrani se mi na mestu, ali pa boš poskušal mojo jezo“.

„Podvržem se Vaši milosti“, je djaval žid in odšel. A vrnil se je za trenutek spremljan od pl. Ferdinanda Gomec, poveljnika Kalatrave in njegovih vojakov.

Poveljnik je uljudno pozdravil in vprašal žida, ali je knez v resnici odklonil povrnitev dolga. Ta je potrdil. Pl. Gomec se obrne h knezu.

„Je li res, da se vaša milost brani plačati dolg?“

„Da“, je odgovoril knez.

„V kraljevem imenu zahtevam od Vas, gospod in knez, da poplačate v tem trenutku in pred

nami dolg Salamonu Reboledu, katerega ste obljubili povrniti na danes 7. junija 1474. — Sicer zahtevam v kraljevem imenu od vas, da izvršite sklenjeno pogodbo med Vašo Vzvišenostjo in Salamonom Reboledom, ter nam podaste kneginjo, Vašo soprogo. Vrh tega imam še povelje od Njega Veličanstva, da Vas, v slučaju zoperstavljanja, kakor kraljevega izdajalca ujamem in zvožem.

Vničen je padel knez v naslonjač ali takoj si je opomogel in zavpil:

„Nikdar!“

„V imenu Njega Veličanstva, knez Robido“ je veleval Fernando Gomec, stopivši naprej, „Vam zapovem, da mi izročite svoj meč!“

„Tukaj je!“ odvrne knez in potegne meč iz nožnice. Nato se ga polasti žalost. „Moj dragi meč, ki si mi tolikokrat služil v boju za kralja in domovino, ne smeš biti tudi sedaj orožje izdajalca in nikdo se te nesme dotakniti . . . Svoj meč obdržim“, je dejal in vtaknil v nožnico. „Vi pa storite svojo dolžnost!“

(Konec prihodnjic).

Za kratek čas.

Pri notarju.

Kmet: „Torej sem zgubil pravdo?“

Notar: „Da, ljubi moj, jaz sem storil, kar je bilo v mojih močeh.“

Kmet: „Kaj mi je zdaj početi? Pokažite mi pisma gospod.“

Notar: „Če vam je s tem kaj pomagano — tu so.“

Kmet (pisma dolgo pregledujoč): „Zakaj je pa vse tako na široko pisano? Tu celo polovica papirja ni napisana?“

Notar: „Prijatelj, vi tega ne razumete, kako se pisma pišejo!“

Kmet: „Hm, kako se pisma pišejo res ne vem. Toda denarjev nimam, gospod, da bi vas plačal, hočem tečaj odslužiti, kar sem Vam dolžan.“

Notar: „Tudi prav — mi boste mojo rž izmlatili!“

Kmet: „Dobro! Z Bogom.“

Kmet pride o pravem času mlatit, pa polaga snope tako na široko in tako rahlo po njih mlati, da ostane več kakor polovica zrnja v klasju.

Ko pride gospodar ogledovat delo in kmeta zaradi nemarnega dela graja, mu ta mirno odgovori:

„Gospod, ne zamerite mi, toda vi ne razumete, kaj se pravi mlatiti!“

V neki krčmi v Gradcu sedijo nekega petka trije visokošolci pri mastni pečenki in kozarcu piva. V krčmo vstopi občezen sodni uradnik in reče:

„Prosim kosilo, toda postno.“

Visokošolci so se jeli smejati in se norčevati iz gospoda.

Uradniku je to preveč, obrne se visokošolcem in reče:

„Čudno se vam zdi, kaj ne, da ne jem danes mesa, a meni se zdi še bolj čudno, da vi ne vživite sena!“

Visokošolci so razumeli, kam da meri gospod in so kmalu odšli iz gostilne.

Nepremišljeno.

„Mati, moj kos sladkorja mi je padel iz roke, daj mi družega.“

„Kam ti je padel?“

„V — kavo!“

Odkrito.

„Zdaj, milostivi gospod, ko grem iz vaše službe, vam lahko povem, da ključ od drvarnice odpira tudi — pivnico.“

Sumljivo.

Gospodar novemu hlapcu: „Meni se zdi, da ti rad piješ?“

Hlapec: „Da, gospodar, vse na vaše zdravje.“

Čudna bolezen.

Zdravnik: „Kakšno bolezen je pa imel vaš mož, da je tako naglo umrl?“

Žena: „Jaz ne vem, kaj mu je bilo. Zvečer je šel zdrav spat, zjutraj je pa mrtev vstal.“

